

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

Warszawa, 11/12/2007r.

RPO-523660-II/06/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Maciej Bobrowicz
Prezes Krajowej Rady
Radców Prawnych
Al. Ujazdowskie 18 lok. 4
00-478 Warszawa

Szanowny Panie Prezesie

Na tle skierowanej do mnie skargi radcy prawnego Wiesława D. wyniknął problem relacji pomiędzy art. 88 Kpk i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2002 r. nr 123, poz. 1059 ze zmianami).

Radca prawny Wiesław D. podjął działania jako pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego w sprawie zawisłej przed Sądem Okręgowym w Szczecinie (sygn. akt IV Ka 1377/05). W toku postępowania Sąd pozostawił bez rozpoznania wniesioną przez niego apelację, uznając iż radca prawny jest osobą nieuprawnioną do występowania w imieniu oskarżyciela posiłkowego w tym postępowaniu.

W sprawie powyższej otrzymałem informację od Prezesa Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, w której zwrócono uwagę, iż treść art. 88 § 3 Kpk jednoznacznie wskazuje, iż radca prawny może być skutecznie ustanowiony pełnomocnikiem jedynie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą i to w zakresie roszczeń majątkowych. *De lege lata* nie jest zatem możliwy udział w postępowaniu karnym radcy prawnego jako pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego będącego osobą fizyczną, nie prowadzącą działalności gospodarczej. Sytuacji tej, w ocenie Prezesa Sądu Apelacyjnego, nie zmienia fakt, iż ograniczeń takich od dnia 10 września 2005 r. nie przewiduje art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w brzmieniu nadanym temu przepisowi przez ustawę z dnia 6 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 163, poz. 1361).

Przedstawionemu wyżej rozumowaniu Prezesa Sądu Apelacyjnego w Szczecinie nie można odmówić słuszności w tym sensie, iż zasadnym jest - jak się wydaje - dawanie pierwszeństwa przepisowi art. 88 § 3 Kpk przed przepisem art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zakresie dotyczącym możliwości występowania przez radcę prawnego w charakterze pełnomocnika w postępowaniu karnym, a to ze względu na art. 1 Kpk stanowiący, iż „Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu”. Stwierdzić zatem należy, iż pomiędzy wskazanymi przepisami występuje antynomia.

Przepis art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych uzyskał nową treść na skutek nowelizacji tej ustawy zawartej w art. 2 pkt. 1 lit. a ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw.

Nowe brzmienie powyższego przepisu w sposób istotny poszerzyło zakres spraw, w których radcowie prawni mogą świadczyć pomoc prawną. Obecnie - w myśl tego przepisu - radcowie prawni mogą świadczyć tą pomoc we wszystkich sprawach z wyjątkiem występowania w charakterze obrońcy w postępowaniu karnym i w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe. Wydaje się, iż celem powyższej zmiany było zmniejszenie różnic pomiędzy uprawnieniami radców prawnych i adwokatów, w szczególności zaś szersze dopuszczenie radców do występowania w postępowaniu karnym - za wyjątkiem pełnienia roli obrońcy.

Zmiana wskazanego przepisu ustawy o radcach prawnych nie spowodowała jednakże odpowiedniej zmiany w Kodeksie postępowania karnego. Zachodzi zatem sytuacja, w której pomimo istnienia stosownych zapisów w ustawie korporacyjnej radcowie prawni nie mogą w pełni korzystać z nadanych tą ustawą uprawnień ze względu na pozostawienie dotychczasowego brzmienia art. 88 § 3 Kpk.

Rozważanie powyższe przedstawiłem Ministrowi Sprawiedliwości w wystąpieniu z dnia 5 lipca 2007 r. z prośbą o zajęcie stanowiska, co do potrzeby podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych, mających na celu usunięcie zasygnalizowanej antynomii pomiędzy przepisami art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych i art. 88 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

W odpowiedzi na powyższe wystąpienie zostałem poinformowany, iż w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace, mające na celu dostosowanie treści art. 88 § 3 Kpk do nowego zakresu pomocy prawnej świadczonej przez radców prawnych.

W przedmiotowej sprawie skierowałem do Ministra Sprawiedliwości kolejne wystąpienie w dniu 19 stycznia 2007 r., w którym przedstawiłem wątpliwości, wywołane treścią art. 88 § 3 Kpk zawartą w projekcie z dnia 27 listopada 2006 r. ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o kuratorach sądowych, opublikowanym na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości.

W projekcie tym, art. 1 pkt 12 przewiduje następujące zmiany w treści art. 88 Kpk:

„art. 88 § 2 Pełnomocnikiem instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej albo organizacji społecznej może być również radca prawny,

Art. 88 § 3 W zakresie roszczeń majątkowych pełnomocnikiem osoby prawnej innej niż przewidziana w § 2, jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, a także osoby fizycznej może być również radca prawny”.

W mojej ocenie przytoczona treść projektu nie likwiduje antynomii pomiędzy przepisami ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych i przepisami Kodeksu postępowania karnego.

Na podstawie bowiem art. 4 ust. 1 tej ustawy jedynym polem prawniczej działalności zawodowej niedostępnym dla radców prawnych jest występowanie w charakterze obrońcy w postępowaniu karnym i w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe. Jednocześnie żaden inny przepis omawianej ustawy nie ogranicza wykonywania zawodu radcy prawnego wyłącznie do świadczenia pomocy prawnej w zakresie prowadzenia spraw majątkowych. Tym samym, zachowanie w art. 88 § 3 Kpk sformułowania, iż radca prawny w postępowaniu karnym może występować w roli pełnomocnika osoby prawnej innej niż przewidziana w § 2, jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej a także osoby fizycznej jedynie w zakresie roszczeń majątkowych powoduje, iż - gdyby przepis ten w obecnie proponowanej formie wszedł w życie - w dalszym ciągu istotna część pola aktywności radców prawnych określona na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy o radcach

prawnych byłaby niedostępna dla tej grupy zawodowej za względu na treść art. 88 § 3 Kpk. W tym sensie zatem, projektowane brzmienie przepisu art. 88 § 3 Kpk byłoby w dalszym ciągu sprzeczne z art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych.

Przekazując Ministrowi Sprawiedliwości powyższe wątpliwości zwróciłem się o rozważenie potrzeby wzięcia ich pod uwagę podczas dalszych prac legislacyjnych nad projektem nowelizacji Kodeksu postępowania karnego.

W odpowiedzi zostałem poinformowany, iż zaproponowane w treści art. 88 § 2 i 3 Kpk projektu nowelizacji Kodeksu postępowania karnego poszerzenie możliwości występowania przez radców prawnych w charakterze pełnomocników o organizację społeczną oraz - w zakresie roszczeń majątkowych - o osobę fizyczną, wychodzi naprzeciw potrzebom ułatwienia dostępu do fachowej pomocy prawnej w procesie karnym. Przepisy ustawy o radcach prawnych należy traktować jako normy o charakterze generalnym, określające ogólne kompetencje radców. Natomiast procedura karna, jako specjalna część procedury sądowej przewiduje, że tylko określone kategorie podmiotów mają legitymację do występowania w roli pełnomocników stron w tym postępowaniu. Wobec tego przepisy art. 88 § 2 i 3 Kpk stanowią *lex specialis* do art. 4 i art. 7 ustawy o radcach prawnych. Radca prawny uprawniony jest przede wszystkim do świadczenia pomocy „w zakresie roszczeń majątkowych”.

Przytoczona argumentacja nie rozwiązała moich wątpliwości dotyczących projektowanych zmian w Kodeksie postępowania karnego w omawianym zakresie, w szczególności zaś - w mojej ocenie - jeśli chodzi o przedstawioną powyżej antynomię pomiędzy przepisami Kodeksu i ustawy o radcach prawnych.

W sprawie niniejszej, przed podjęciem dalszych działań, uznałem za wskazane poznanie stanowiska Krajowej Rady Radców Prawnych jako organu, reprezentującego interesy korporacji radcowskiej.

W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie przedstawionego problemu i poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski